

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle yhteisvastuutoimenpiteistä kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi Viron kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle yhteisvastuutoimenpiteistä kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi Viron kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 296/2022 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Mirjami Tanner, työ- ja elinkeinoministeriö
- lainsäädäntösihteeri Elina Tölö, ulkoministeriö
- asiantuntija Liisa Sinisammal, Energiavirasto
- vanhempi varautumisasiantuntija Timo Vapalahti, Huoltovarmuuskeskus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Gasgrid Finland Oy
- Suomen Kaasuyhdistys ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Energiateollisuus ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi yhteisvastuutoimenpiteistä kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi Suomen tasavallan hallituksen ja Viron tasavallan hallituksen välillä tehdyn sopimuksen sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Sopimuksen tavoitteena on noudattaa kaasun toimitusvarmuuden turvaamista koskevia toimenpiteitä koskevassa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa asetettuja velvollisuuksia. Sopimuksessa määrätään teknisistä, oikeudellisista ja rahoitukseen liittyvistä järjestelyistä asetuksessa tarkoitetun yhteisvastuumekanismin soveltamiseksi.

Valiokunnan mietintö TaVM 43/2022 vp

Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä siitä päivästä, jolloin vastaanotetaan diplomaattiteitse jälkimmäinen kahdesta kirjallisesta ilmoituksesta, joiden mukaan osapuolet ovat suorittaneet loppuun sopimuksen voimaantulon edellyttämät välttämättömät valtion sisäiset menettelyt.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun sopimus tulee voimaan.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja lähtökohdat

Hallituksen esityksen tavoitteena on noudattaa kaasun toimitusvarmuuden turvaamista koskevia toimenpiteitä koskevassa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/1938 asetettuja velvollisuuksia. Kaasun toimitusvarmuusasetuksen 13 artiklassa vahvistetaan puitteet niin sanotun yhteisvastuumekanismin soveltamiselle viimesijaisena keinona vakavissa kaasun toimintahäiriötilanteissa. Kaasun toimitusvarmuusasetuksen mukaisesti toisiinsa suoraan maakaasuputkella liitettyjen jäsenvaltioiden on sovittava keskenään tekniset, oikeudelliset ja rahoitukseen liittyvät järjestelyt, jotka on kuvattava niiden hätäsuunnitelmissa.

Suomen ja Viron maakaasuverkot yhdistävä Balticconnector-maakaasuputki otettiin käyttöön 1.1.2020. Kaasun toimitusvarmuusasetuksen 13 artiklasta seuraava velvoite yhteisvastuusopimuksen tekemiseksi Viron kanssa on siten koskenut Suomea 1.1.2020 alkaen. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomi on jo 15.5.2020 vastaanottanut Euroopan komissiolta virallisen huomautuksen, jossa on katsottu, ettei Suomi ole noudattanut asetuksen mukaista velvollisuutta tehdä yhteisvastuusopimus.

Suomi on laatinut kaasun toimitusvarmuutta koskevan hätäsuunnitelman lokakuussa 2019. Sitä on päivitetty lokakuussa 2020 sekä sen liitettä toimitusvarmuuden osalta lokakuussa 2022. Suomen ja Viron välinen yhteisvastuusopimus kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi allekirjoitettiin Viron puolesta 4.4.2022 ja Suomen puolesta 25.4.2022.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esitystä perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa siinä tarkoitettua sopimuksen ja hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomina.

Keskeisten ehdotusten arviointia

Kaasun toimitusvarmuusasetuksen tavoitteena on yhteisvastuun hengessä toteutettava alueellinen yhteistyö, jossa ovat mukana sekä viranomaiset että maakaasualan yritykset. Yhteisvastuun katsotaan kaasun toimitusvarmuusasetuksessa olevan viimeinen mahdollinen keino, johon turvaututaan ainoastaan hätätilanteessa ja vain rajoitetuin ehdoin.

Valiokunnan mietintö TaVM 43/2022 vp

Suomen ja Viron välisen sopimuksen tarkoituksena on noudattaa kaasun toimitusvarmuusasetuksen asettamia velvollisuuksia: sopimuksessa määrätään teknisistä, oikeudellisista ja rahoitukseen liittyvistä järjestelyistä asetuksessa tarkoitetun yhteisvastuumekanismin soveltamiseksi. Sopimuksen mukaisilla toimenpiteillä pyritään lieventämään vakavan hätätilanteen vaikutuksia ja turvaamaan kaasunsaanti suojatuille asiakkaille yhteisvastuumekanismin nojalla.

Suomessa suojattujen asiakkaiden piiriä on laajennettu kotitalousasiakkaiden lisäksi elintarviketeollisuuden toimijoihin sekä terveydenhuoltoon, keskeiseen sosiaaliinhuoltoon, hätätilanteeseen, turvallisuuteen, koulutukseen tai julkishallintoon liittyviin palveluihin vastikään hyväksytyllä maakaasumarkkinalain muutoksella (HE 232/2022 vp — EV 236/2022 vp). Talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella maakaasumarkkinalakiin tehdyt muutokset selkeyttävät varautumista mahdollisiin hätätilanteisiin ja yhdenmukaistavat määritelmiä Suomen ja Viron välillä. Nyt käsiteltävä sopimus täydentää tätä kokonaisuutta.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että yhteisvastuusopimuksen mukaisiin yhteisvastuutoimenpiteisiin kuuluu myös kaasun toimitus kaasujärjestelmään nesteytetyn maakaasun terminaalista. Nykyisessä tilanteessa Suomella on käytössään suuren kokoluokan kelluva LNG-terminaali Inkoossa ja pienempi kaasujärjestelmään liitetty LNG-terminaali Haminassa. Talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella tällä voi olla merkitystä yhteisvastuusopimuksen kannalta vakavissa kaasun toimitushäiriötilanteissa, mikäli Viro pyytää Suomelta yhteisvastuutoimenpiteen soveltamista.

Nyt tarkasteltavan sopimuksen mukainen yhteisvastuupyyntö on tarpeen vain silloin, kun pyynnön esittäneen osapuolen markkinat eivät enää pysty turvaamaan suojattujen asiakkaiden kaasunsaantia. Kaiken kaikkiaan suojattujen asiakkaiden kaasun kulutus Suomessa on verrattain vähäistä. Talousvaliokunta pitää keskeisenä, että myös vakavat kaasun toimitushäiriötilanteet pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti markkinapohjaisten toimenpiteiden avulla.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 296/2022 vp tarkoitetun sopimuksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 296/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö TaVM 43/2022 vp

Helsingissä 14.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok

varapuheenjohtaja Katri Kulmuni kesk

jäsen Atte Harjanne vihr

jäsen Mari Holopainen vihr

jäsen Hannu Hoskonen kesk

jäsen Eeva Kalli kesk

jäsen Pia Kauma kok

jäsen Matias Mäkyne sd

jäsen Raimo Piirainen sd

jäsen Minna Reijonen ps

jäsen Janne Sankelo kok

jäsen Hussein al-Tae sd

jäsen Veikko Vallin ps

jäsen Johannes Yrttiaho vas

varajäsen Hilikka Kemppi kesk

varajäsen Juha Mäenpää ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen